

KUVAT paljastavat maaseudun muutoksen

Valokuvaaja **Martina Motzbäuchel** kiersi Suomen lähes päästä päähän tallentaessaan peltomaisemien muutoksia. "Perinteiset maalaismaisemat ovat suuressa murroksessa, onneksi maaseudun vieraanvaraisuus on edelleen ennallaan."

TEKSTI ja HENKILÖKUVA Susanna Winqvist

Visuaalisen maisemaseurannan kuvat otetaan kahden metrin korkeudelta. Tikkailla seisova Martina Motzbäuchel kiinnittää usein ohikulkijoiden huomion.

Vuonna 2000 ilomantsilaista peltomaisemaa kaunistivat heinäseipäät. Kuvaaja Oiva Hakala

Vuonna 2010 heinäseipäät ovat harventuneet ja pusikoituminen alkanut. Kuvaaja Oiva Hakala

Vuonna 2020 maisema on jo hyvin umpeen kasvanut. Kuvaaja Martina Motzbäuchel

Saksalaissyntyisen, Suomessa jo lähes kaksikymmentä vuotta asuneen Martinan kuvausurakka alkoi helteisestä Halikosta menneen kesän juhannuksen jälkeen. Kesän aikana Martina kolusi 13 paikkakuntaa ja 125 kuvauspistettä. Työ saatiin loppuun elokuussa.

”Matkan varrelta talteen tarttui tuhansia kuvia, muistoja ihmisten avulaisuudesta ja tunne siitä, että kiinnostus perinnemaisemia kohtaan on nousussa”, Martina summaa.

Visuaalista maisemaseurantaa on tehty Suomessa vuodesta 1996. Myös Martina on työskennellyt aiheen parissa pitkään: vuonna 2001 hän aloitti työt tutkimusapulaisena ja myöhemmin hänet pyydettiin kuvaajaksi.

”Aiemmilta vuosilta olen oppinut, että läsnäoloni herättää huomiota. Ohitseni on usein ajettu moneen kertaan ja näin ilmaistu, että minut on ”huomattu”. Tänä vuonna kuitenkin yhä useampi tuli keskustelemaan kansani ja jakoi huolensa maiseman muutoksista ja muista ympäristöasioista.”

Apua paikallisilta

Martinan kuvaukset alkoivat aina tarkan kuvauspaikan etsinnällä. Siinä työvälineenä olivat edellisvuosien kuvat ja koordinaattimerkinnot.

”Joissakin kohteissa maisema oli täysin umpeen kasvanut. Joissain paikoissa vanhan viljelypellon sijasta löytyikin asuinalue tai pyörätie, minkä vuoksi aluetta oli vaikea tunnistaa samaksi.”

Martina koki matkan varrella vieraanvaraisuutta monella tapaa. Ylän-

teellä hänen autonsa juuttui mutaiseen tienpenkkaan. Paikalliset asukkaat vetivät auton takaisin tielle traktorilla.

Limingassa Martina sai pitää autoaan erään kesämökin pihalla, ja mökin omistava nainen kutsui Martinan illalliselle. ”Meillä oli antoisa ilta. Vieraina oli myös kaksi paikallista maanviljelijää, jotka olivat hyvin kiinnostuneita maisemakuvauksista. He luonnollisesti osasivat kertoa minulle hyviä taustatietoja kaikista kuvauskohteistani alueella.”

Yllättäviä kohtaamisia

Martina toteaa, että hankkeen aikana paitsi maisemat, myös valokuvausmenetelmät ovat muuttuneet.

”Alkuun kuvattiin mustavalkokuvia filmikameralla. Sitten käyttöön tulivat värifilmit. Vasta tänä vuonna kuvasimme peltomaisemat ensimmäisen kerran digikameralla”, Martina kertoo ja hämmästelee, kuinka pitkään perinteinen filmikamera olikin käytössä.

Tänä vuonna kuvauksissa uutena apuvälineenä oli myös drone, jolla Martina sai kuvattua korkealta ilmasta muun muassa pallopanoraamakuvia ja 360 asteen videoita. ”Dronen käyttäminen oli iso muutos. Se tarjosi valtavien hienojen uusien kuvakulmien maisemiin.”

Dronekuvaukset saattoivat Martinan mielenkiintoisiin kohtaamisiin. Toholammilla tapahtui erikoinen episodi: kesken kuvausten Martinan dronen rinnalle ilmestyi toinen, hieman isompi drone. ”Pelästyin, mutta tein työni loppuun. Kun olin valmis, lähestyin dronen lennättäjää, joka oli hyvin kiinnostunut paikalla olostani. Kävi ilmi, että hän on paikallinen maanviljelijä, joka tekee maisemaseurantaa

omilla maillaan. Hän oli todella mielissään projektistamme, ja kävimme antoisan keskustelun.”

Toholammilta Martinan mieleen jäi toinenkin kohtaaminen. Martina ohjasi tapansa mukaan dronea kännykän kautta ja oli polvistunut kyyryyn suojatakseen ruutua kirkkaalta aurin-
gonvalolta.

”Vanhempi herrasmies pysähtyi luokseni ja luuli, että voin huonosti. Vaikka kuinka yritin vakuuttaa, että asento johtuu vain työskentelystäni, ei hän meinannut millään uskoa ja olisi halunnut viedä minut terveysasemalle”, Martina muistelee lämmöllä miehen hellyttävää huolenpitoa.

Valokuvaajan silmin

Martina painottaa, että ilmasta otetut dronekuvat tarjoavat uudenlaisia kuvakulmia ja näkymiä, mutta projektin ydin ovat kuitenkin perinteiset still-kuvat.

”Otin joka pisteestä klassiset neljä tai viisi kuvaa. Minimissään yksi kuva kohti kutakin pääilmansuuntaa. Näiden perinteisten kuvien avulla voimme verrata maiseman muutoksia pitkältä ajalta.”

Kuvien ja maisemamuutosten analysoinnin tekee siihen perehtynyt ammattilainen.

”Valokuvaajan silmin voin todeta, että joissain kohteissa muutokset ovat vähäisiä. Jotkut maisemat näyttävät jopa paremmilta vuoden 2020 kuvissa kuin joissain aikaisemmissa kuvissa. Monissa kuvasarjoissa näkyy kuitenkin hätkähdyttävä muutos. Perinteinen monimuotoinen ja kaunis maaseutumaaisema on kokenut ja kokee suuria muutoksia eri puolilla Suomea.” ●

VISUAALINEN MAISEMASEURANTA

- Valtakunnallisen visuaalisen maisemaseurannan avulla havainnollistetaan ja dokumentoidaan suomalaisten viljely- ja perinnemaisemien muutoksia.
- Ympäristöneuvos **Tapio Heikkilä** kehitti kulttuurimaisemiin kohdistuvan seurantamenetelmän alun perin valokuva-
taiteen opinnäytteenä. Ensimmäiset kuvaukset tehtiin vuonna 1996. Uusintakuvaukset tehtiin vuosina 2000, 2005 ja 2010.
- Vuonna 2020 keskityttiin peltomaisemiin. 13 tutkimusaluetta olivat Halikko, Hollola, Ilomantsi, Kittilä, Kuortane, Leppä-
virta, Liminka/Tyrnävä, Liperi, Nurmijärvi, Sotkamo, Sulkava, Toholampi, Yläne/Oripää. Kuvauspisteitä oli 125.
- Vuoden 2020 kuvaushankkeesta vastaa Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry. Rahoittajana toimii ympäristöministeriö.